

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 7.

V Ljubljani, 1. aprila 1885. l.

XXV. leto.

Spisje v ljudski šoli.

(Spisal A. L.)

Izmej glavnih predmetov ljudske šole je spisovanje skoro najvažnejše. Pri tem je učiteljeva naloga, da pisanje poučuje tako, kakor zasluži ta predmet ter kakor to zahteva postava šolska in dejanski razum. Smoter ali cilj vsemu pisanju strinja se v spisji.

Kakšen namen ima spisje v ljudski šoli? Kakó naj se to goji in koliko naj se doseže?

Ta vprašanja nas bodo gotovo zanimala, da zvemo, česa naj storimo o tem predmetu, kojega še-le v višjih razredih večrazrednih šol, v najvišjem oddelku enorazrednic in v ponovljivi šoli začnemo gojiti.

Ko učitelj svoje učence toliko navadi, da znajo vse črke bolj ali manj pravilno na ploščico pisati, je užé storil prve korake v spisji. — Učence privaditi, da morejo črko za črko prepisajoč, cele stavke zaporedoma brez napak praviloma zapisovati, je za take male učenjake že mnogo. Take vaje množijo se vedno, vidno so težje ter zahtevajo, da jih učitelj prav pridno goji.

Za takimi vajami začénja se narekovanje posameznih besed, pozneje stavkov in berilnih vaj. Bolj popolno ko se je zapisovalo, toliko ložeje se potem preide na narekovanje. Tukaj pa se mora dolgo, dolgo muditi; z najlahkejšimi vajami se mora začénjati in z najtežjimi mora se končavati. Vedno pa se morajo učenci vaditi, da pravilno prepisujejo.

Med tem časom se učenci tudi lepše pisati vadijo. Namen pisanju v ljudski šoli je v dveh razlogih: učenci naj se privadijo čednemu, pravilnemu in kolikor mogoče lepemu pisanju, in naučiti se morajo, da to tudi dejansko rabijo, t. j. privaditi se morajo, da znajo svoje in misli drugih pravilno zapisovati tako, da jih drugi razumejo.

Vse pisanje v ljudski šoli ima malo in nič veljave, ako se šolska mladina ne privadi družega, kakor črke, besede in stavke lepo zapisovati. V javnem življenju je roka trja, ker z delom preobložena, se ne uri velikokrat v pisanji, in zato kmalu mine veselje do spisovanja. Ker pa ima pisanje ravno tako veliko dejansko veljavo za človeka kakor branje ali številjenje, da ga rabi dan za dnevom, zato ker mora pisati sebi ali drugemu kako pismo, prošnjo ali kako tožbo, ker je zdaj to, zdaj drugo treba zabeležiti; radi tega mora ljudska šola šolsko mladino v spisji toliko vaditi, kakor in kolikor jej je mogoče. Resnicaje, da pri pouku v spisji se vidi in pozná, koliko ljudski učitelj razume svojo nalogo.

Pojem „spisje“ ima toliko najraznovrstnejše tvarine v sebi, in zahteva toliko mnogo nalog in toliko in toliko dejanske vaje; vender nikakor nobeden ne zahteva, da bi ljudska

šola v tem predmetu kaj popolnega doseči mogla. Ljudska šola mora spisju podlogo staviti, to pa je zelo težavno, počasno delo, ki zahteva mnogo pridnosti; tega se pa marsikdo boji, zato je spisje v ljudski šoli še precej in rad zanemarjen predmet. Iz tega sledi, da mora ljudski učitelj spisje, kar je mogoče, v šoli gojiti.

Kakó naj spisju stavimo podlogo?

Vsak učitelj vé, da bi bilo zelo naopačno in težko do cilja mogoče delo, ako bi v spisji od otrok zahtevali, da bi morali basni, majhne povesti itd. precej s svojimi besedami zapisovati. Skorej bolje bi bilo že s pismi ali listi začénjati. Oboje pak bi bilo naopačno in nemetodično.

Že zgoraj sem omenil, da se mora prepisovanje in narekovanje pridno gojiti; zraven tega vadijo se učenci tudi ločil, da jih prav stavijo. Stavijo se v podobi šolskih in zatem v domačih nalogah vsakojaka vprašanja, kojih predmet in vsebina je nazorni pouk že v prvem razredu učencem znan; pokaže se jim prava oblika odgovorov in vsega izdelovanja na šolski deski. Vse delajo posamezni učenci pri deski, vse prepisujejo učenci v klopih; zatem pride analogična šolska naloga. Vsak jo mora sam narediti; vsi jo popravljajo, potem pa ono, ki jo pozneje učitelj ali kak učenec z njegovo pomočjo na šolsko desko naredí. Učitelj še sim in tje pregleduje, kako posamezni učenci narejene napake popravljajo in li-so vestni pri tem popravljanji? Taki šolski izdelki, koje morajo učenci sami izdelovati in katere mora pozneje učitelj vestno popravljati, daje sicer mnogo truda, pa tudi obilo uspeha.

Te vrste naloge se morajo vedno drugače izdelovati tako, da se vse oblike polagoma kažejo.

Zatem pridejo na vrsto majhni opisi raznih poznatih živali, orodja itd., ali pa se spisujejo basni, povesti itd. po zastavljenih vprašanjih v celotno podobo sestavljenih.

Te vaje so bolj in bolj težke za učence, učitelju pa povzročujejo mnogo popravljanja. Zatorej naj jih učitelj dolgo, dolgo in zelo pridno vadi, posebno pa naj gleda, da pri tem učenci čisto pravilno in gladko govoré in spisujejo, ter da vse podčrtane napake sami prav skrbno popravljajo.

Vaje po zastavljenih vprašanjih naj se na vse mogoče načine izvršujejo; vselej pa naj se pazi na to, da je vsebina popolnoma, in naj se tudi ne pripušča, da bi učenci preveč samostojno dopolnovali spise.

Zelo previdno naj se sestavljajo posebno popisi, povesti, basni i. t. d. Vsi popisi naj se najpred ustno in na pamet dobro vadijo. Treba je, da učitelj najpred sam kaj učencem na več načinov pripoveduje, kar naj potem učenci ponovljajo. Tako se učenci navadijo, da morejo pozneje vsebino predrugečevati in razno zapisovati. V višjem oddelku ali razredu in v ponovljivi šoli naj se učenci še-le vadijo liste ali pisma spisovati.

Liste in druge enake opravilne spise se učenci morajo učiti spisovati, kajti čemu bi znali pisati, ko bi si v življenji s spisovanjem ne mogli pomagati in rabiti tega, česar so se v šoli priučili? Učitelj mora tedaj skrbeti, da se večji učenci prav pridno vadijo liste in razne opravilne spise sestavljati.

Tudi pri tem spisovanji je zelo dobro, da se učenci učé na pamet nekaterih pisem, ki so po jeziku in vsebini dovršena. Najpred naj se učenci vadijo spisovati liste po potrebah iz svojega vsakdanjega življenja. Pozneje pa naj spisujejo tudi razne druge liste in opravilna pisma, kakoršnih vsakdo v življenji najbolj rabi.

Poglavitno vodilo, ki se pri spisji ne sme pozabiti pa je: Vse, karkoli učenci pišejo, naj lepo in pravilno spisujejo, ter naj vse take čiste spise zbirajo in hranijo, da so jim pri poznejem spisovanji vzor in vzgled v posnemo. Še enkrat si zapomnimo: Pri spisji kaže učitelj, koliko veljá njegovo poučevanje za vsakdanje potrebe.